

megsegítésére. Az október 15-ét közvetlenül megelőző euforikus napokban, amikor Horthy megpróbálta kiszakítani Magyarországot a szövetségesek elleni háborúból, egy sor munkacsoport jött létre, amelyeknek egyebek között az volt a feladatuk, hogy gyűjtsék és osztályozzák a deportáltak leveleit, határozzák meg a táborok helyét és lakóik számát, névsort fektessenek fel a deportáltakról, élelmiszert, ruhákat és gyógyszert gyűjtsenek a deportáltak számára, megtegyék az általános előkészületeket a visszatérők fogadására, ideértve lakásuk felkutatását, kórházak, otthonok és egyéb intézmények létrehozását a fiatalok és az idősek számára.¹⁶⁸

A naiv optimizmus, amely e tervekhez kapcsolódott, október 15-én ért véget, amikor német segítséggel Szálasi került hatalomra. Az események nyomán a Zsidó Tanácsot újból átszervezték. Ferenczy László csendőr alezredes, aki csupán néhány héttel korábban a budapesti zsidóság megmentőjének szerepében tetszelgett, zsidóügyekben az új rendszer teljhatalmú megbízottja lett. Részt vett az új Zsidó Tanács létrehozásában,¹⁶⁹ amelynek elnöke Stern Samu, elnökhelyettese Stöckler Lajos, tagjai pedig Berend Béla, Földes István, Komoly Ottó, Nagy József, Szegő Miklós és Vas Lajos lettek.¹⁷⁰ Noha az új Tanácsot hivatalosan sohasem nevezték ki, egészen Budapest megszállásának végéig működött. A gazdasági és műszaki osztály vezetője, Domonkos Miksa, jóllehet hivatalosan nem volt a Tanács tagja, a nyilas korszakban az egyik legbátrabb és leghatékonyabb zsidó vezetőnek bizonyult.

Röviddel újbóli kinevezése után Stern úgy döntött, hogy Pető és Wilhelm példáját követve ő is bujkálni fog. (Mindhármukat figyelmeztették, hogy mivel tevékeny részük volt Ferenczy korábbi „mentési” terveinek valóra váltásában, és így túl sokat tudnak, Ferenczy elhatározta, hogy likvidálja őket.)¹⁷¹ A Tanácsban betöltött helyét 1944. október 28-án Stöckler vette át, aki ebben a minőségében a budapesti gettó vezetője is lett, ahol fáradhatatlanul dolgozott.¹⁷²

A Tanács tagjai a főváros felszabadulását megelőző néhány hónapban minden tőlük telhetőt elkövettek, hogy gondoskodjanak a gettóban, a nácik megszállta Európa e még mindig legnagyobb létszámú zsidó közösségében (lásd a 26. fejezetet) élő, csontig soványodott és betegségek-től gyötört emberekről. Tanúi voltak ama folyamat utolsó szakaszának, amely közel 500 000 magyar zsidó megsemmisítéséhez vezetett – ez a folyamat tíz hónappal korábban, az első Tanács létrehozásával kezdődött. Kevesen, talán senki sem hitte volna akkoriban, hogy az első zsidóellenes intézkedések, köztük azok, amelyek célja a zsidók megfélemlítése és elszigetelése volt, csupán a gettósítás és a deportálás előjátékát alkották.